

mgr Mariusz Kolmasiak

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Wydział Filologiczno-Historyczny

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze (1935–1939)

(streszczenie)

W pracy *Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze (1935–1939)* autor przedstawił niemal zupełnie nieznaną i nieopracowaną dotąd, a przy tym bardzo ciekawy temat. Opisywana w nim placówka powstała w warszawskim Belwederze w kilka miesięcy po śmierci Marszałka Piłsudskiego, a jej celem było opracowywanie jego postaci, zbieranie związanych z nim relacji, źródeł i pamiątek, a także udostępnienie zwiedzającym ekspozycji ukazującej całokształt jego życia.

Pierwszy rozdział ukazuje szerokie tło powstania tej instytucji, czyli zjawiska i wydarzenia, w których można upatrywać przyczyn utworzenia placówki muzealnej poświęconej Józefowi Piłsudskiemu. Składa się na nie rosnąca w społeczeństwie popularność jego osoby, a także mniej lub bardziej zaawansowana muzealizacja obiektów związanych z Marszałkiem – m. in. rodzinnego Zułowa, mieszkania w Łodzi, dworku „Milusin” w Sulejówku, czy willi w Druskiennikach. W rozdziale przedstawiono również związki Józefa Piłsudskiego z Belwederem, w tym historię prywatnego Muzeum Marszałkowskiego, które mieściło się w tym pałacu w latach 1928–1935.

Drugi rozdział poświęcono organizacji Muzeum Belwederskiego w 1935 r., w tym pomysłom powołania takiej placówki oraz wielu spotkań, których efektem było opracowanie i przyjęcie ustawy o utworzeniu Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze. Tu również znalazła się analiza powstałych wówczas aktów prawnych dotyczących tej placówki.

W kolejnym rozdziale w postaci krótkich biogramów przedstawiono sylwetki najważniejszych osób pracujących w Muzeum – dyrektora ppłk. Adama Borkiewicza, kustosa Józefa Klussa, intendenta chor. Walentego Wójcika, kancelistki Wandy Gertzówny, czy przewodników w osobie dawnych podoficerów z ochrony Marszałka Piłsudskiego

oraz niższego personelu. Znalazły się tam również informacje o prof. Bonawenturze Lenarcie z Biblioteki Narodowej, który współpracował z belwederską placówką. Przedstawiono w nim również ciała doradcze biorące udział w organizacji Muzeum Belwederskiego, ich skład, organizację pracy i zakres działania. Ponadto przedstawiono tam dzieje istniejącego przy Muzeum Koła Przewodniczek Honorowych, które w ramach wolontariatu oprowadzały zwiedzających po pałacowych salach.

Czwarty rozdział poświęcony jest funkcjonowaniu Muzeum od grudnia 1935 r. do sierpnia 1939 r. Zaprezentowano tam działania jego władz i pracowników oraz ciał doradczych, które zmierzały do przystosowania Belwederu do celów wystawienniczych. Były to więc m. in. kwestie konserwacji zbiorów, pozyskiwania kolejnych eksponatów, sposobu ich prezentacji, prac remontowych pałacu i jego otoczenia, a także frekwencji zwiedzających Muzeum i jego codziennych spraw – administracyjnych, kadrowych, czy budżetowych.

W poprzednich rozdziałach opisano okoliczności powstania i funkcjonowania Muzeum Belwederskiego. Natomiast ten rozdział poświęcono na finalny efekt tych działań, czyli przekrojowe przedstawienie zasobu eksponatów znajdujących się w placówce i sposobów ich pozyskiwania, jak również opisanie kolejno udostępnianych ekspozycji.

Szósty rozdział dotyczy losów Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze i jego zbiorów podczas II wojny światowej – począwszy od jej wybuchu, przez kampanię wrześniową i działania mające na celu uchronienie placówki przed zniszczeniem, kapitulację stolicy i ostatnie miesiące funkcjonowania Muzeum pod niemiecką okupacją, zakończone rozkazem opróżnienia Belwederu.

O ich skomplikowanym i często tragicznym losie traktuje przedostatni rozdział. Część pamiątek ewakuowano jeszcze we wrześniu do Francji i dalej do Wielkiej Brytanii, część na własną rękę w miarę możliwości ratowali pracownicy, zaś pozostałe trafiły do gmachu Muzeum Narodowego i Muzeum Wojska, gdzie podczas Powstania Warszawskiego były niszczone i szabrowane przez stacjonujących tam niemieckich żołnierzy. Po zakończeniu wojny w nowych warunkach geopolitycznych nie było możliwości odtworzenia placówki poświęconej Józefowi Piłsudskiemu, dlatego część pamiątek uległa rozproszeniu, pewną część zniszczono, a pozostałe z czasem włączono do zbiorów różnych instytucji, zwłaszcza jednak tych dwóch muzeów.

W ósmym rozdziale przedstawiono wojenne i późniejsze losy Belwederu, ze szczególnym uwzględnieniem niemieckiej przebudowy pałacu, która diametralnie go przekształciła, a także umieszczonych tam współcześnie ekspozycji poświęconych Marszałkowi. Innym ważnym aspektem poruszonym w tej części doktoratu były starania

czynione po 1989 r. o przywrócenie w Belwederze przedwojennej placówki. W drugim podrozdziale zaprezentowano inne miejsca i instytucje w kraju i za granicą upamiętniające osobę Józefa Piłsudskiego, przy czym nacisk położono na przybliżenie współczesnych losów związanych z nim miejsc opisanych w pierwszym rozdziale. Wreszcie w ostatniej części autor przedstawił wieloletnie starania o utworzenie muzeum w podwarszawskim Sulejówku. Skutkowało one w końcu powołaniem tam Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, które powstało na bazie dworku „Milusin” oraz przedmiotów przekazanych przez potomków Marszałka, w tym eksponatów ewakuowanych w 1939 r. z Belwederu. Fakt ten umieszczony tematycznie i chronologicznie na końcu niniejszej rozprawy jest podsumowaniem i zamknięciem pewną klamrą tematu przedwojennego Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze, które w tej współczesnej instytucji pośrednio zyskało swojego kontynuatora.

Słowa kluczowe: Józef Piłsudski, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze, Muzeum Belwederskie, Belweder, kult.

Marion Kelmariel